

**Bulgarian
Numismatic
Journal**

**ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ
НА ИМИТАТИВНИ МОНЕТИ ОТ ТИПА
„ДВЕ МЛАДЕЖКИ ГЛАВИ/ ОРЕЛ
ВЪРХУ ДЕЛФИН“ НА ГРАД ИСТРОС
ПРЕЗ ЕЛИНИСТИЧЕСКАТА ЕПОХА В
СЕВЕРОИЗТОЧНА ТРАКИЯ**

ИГОР ЛАЗАРЕНКО

PRODUCTION AND DISTRIBUTION OF IMITATION
COINS OF THE TYPE 'TWO YOUNG MALE HEADS/
EAGLE ABOVE DOLPHIN' OF ISTROS DURING THE
HELLENISTIC ERA IN NORTHEASTERN THRACE

IGOR LAZARENKO

DOI: 10.5281/zenodo.10435292

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

<https://bulgnj.com>

ISSN: 2815-4827

Производство и разпространение на имитативни монети от типа „Две младежки глави/ орел върху делфин“ на град Истрос през елинистическата епоха в Североизточна Тракия

Игор ЛАЗАРЕНКО

Регионален исторически музей – Варна
lazarenko@mail.bg
ORCID: 0000-0002-6042-0109

PRODUCTION AND DISTRIBUTION OF IMITATION COINS OF THE TYPE ‘TWO YOUNG MALE HEADS/EAGLE ABOVE DOL- PHIN’ OF ISTROS DURING THE HELLENISTIC ERA IN NORTH- EASTERN THRACE

Igor LAZARENKO

Regional History Museum – Varna
lazarenko@mail.bg
ORCID: 0000-0002-6042-0109

Abstract: Of the city coins, the silver issues of Istros were the most widespread in Northeastern Thrace during the Hellenistic era. The Thracians also used their imitations made of silver, bronze, and lead. Among the silver imitations, there is a fourré (subaeratus) (**Figs. 1–3**). It is possible that, through the issue to which it belonged, substandard coins were distributed outside Istros in the second half of the 4th century BC. The bronze imitations (**Figs. 4–8**), most of which were found in the Thracian city in Sbo-ryanovo Archaeological Reserve (Helis?), were produced there between the last quarter of the 4th century BC and mid-3rd century BC. It is assumed that they were crisis coins, replacing the Istros drachms in the local circulation, or that they were used to compensate for some shortage of low-value coins for everyday needs. The lead imitations (**Figs. 9–12**) were found in Razgrad District. They seem to have had a monetary function because they are of three denominations. In Northeastern Thrace, lead coins having as their prototype coins from various times and issuers were produced by Thracians or Celts. The ceramic tools (**Figs. 13–14**) were found in a Hellenistic settlement in the Cheshmite locality near the village of Voynovo, Silistra District. One of these is designed for making poansons. By means of the other one, negative images could be imprinted in clay molds. Modern-day cast bronze imitations (**Figs. 15–17**) are coin-shaped objects made at the end of the 19th century or the earliest years of the 20th century.

Keywords: Hellenistic coinage of Istros, imitative lead coins, cast issues, clay molds, modern cast forgeries

През ранната елинистическа епоха в Североизточна Тракия са били използвани различни по произход и метал монети. По-голямата част от тях са от владетелски тип и са били отсечени в европейски и азиатски градове през управлението на македонските царе Филип II (359–336 г. пр. Хр.) и Александър III (336–323 г. пр. Хр.) и на наследилите го диадохи (Димитров 1987, 17-30; Димитров 2005, 127-153; Dimitrov 2014, 77-81; Дзанев 1998, 11-12; Драгоев 2018, 16-17). Успоредно с тях в употреба са били монетите на западнопонтийските градове и тракийски подражания на македонските монети (Русева 1989, 17; Дзанев 1998, 11-12; Топалов 2001, 103-130; Димитров 2006; Dimitrov 2014, 81-82; Драгоев 2018, 17-21). От градските монети за монетооборота в Добруджа и Лудогорието най-голямо значение са имали сребърните емисии от няколко номинала на Истрос. В ново време те се откриват във вътрешността на гетските земи като единични екземпляри или в съкровища, понякога заедно с други монети (Dima 2014, 40-96; Dimitrov 2014, 80; Paunov 2015, 269; Драгоев 2018, 16-17). Затова не е изненадващо, че наред с пълноценните екземпляри в тракийска среда се появяват техни имитации. За разлика от оригиналните истроски издания, на които са посветени редица изследвания (Canarache 1968; Загинайло, Гребенкин 1984; Poenaru Bordea 2001; Talmaçhi 2006, 37-39, 88-154; Talmaçhi 2011, 89-343; Dima 2014), имитативните разновидности, макар известни отдавна, са слабо представени в научната литература (Dima 2014, 22, Pl. XXX-XXXIII; Димитров 2006, 248, 254, 263, обр. 11-12). В зависимост от метала тези, които със сигурност са намерени в България, могат да бъдат разделени на сребърни или със сребърно покритие, бронзови и оловни, а според техниката на изготвяне – на сечени и лети.¹

I. Сечени имитативни драхми от сребро или със сребърно покритие

В някои публикувани съкровища с истроски драхми от България има монети с по-грубо гравирани изображения, но единствено този показател не може да бъде използван за определянето им като имитативни (Dima 2014, 21-22). Засега ми е известна само една монета, която съчетава в изработката си няколко видими характеристики на варварска имитация.

Сечена драхма

1. Аверс: Две младежки глави насреща, лявата – вертикално, дясната – обърната.

Реверс: Орел върху делфин, надясно. Над орела – огледален надпис [Ι]ΣΤΡΙΑ.

Между опашките на орела и делфина – огледална буква Γ.

AE+AR, 16 мм, 4,70 г, 3 ч, пробита, РИМ–Варна, инв. № I RIMVN I 6501 (Фиг. 1).

Местонамиране: Добричка област.

Лит.: Pick 1898, 166, Nr. 457.

Монетата е фура (суберат). Сребърното покритие е запазено, но там, където релефът е по-висок, и на места по страничния ръб е изтрито и под него се вижда бронзово ядро.

Въпреки че буквите са правилно изписани, надписът е сбъркан. Вместо ΙΣΤΡΙΗ пише [Ι]ΣΤΡΙΑ. До момента има само един вариант на надпис при оригинални монети на Истрос, който завършва с Α, но той се изписва ΙΣΤΡΙΑ, а не ΙΣΤΡΙΑ (Talmaçhi 2011, 110-112). Причината може да е частично отпечатване на Η в периферията на ядрото на монетата прототип, при което горната половина от дясната вертикална хаста е останала извън монетното поле и буквата е приличала на Α.

Това, че е подражание, се разбира и от реверсното изображение. Орелът върху делфина е надясно. Този начин на представяне е рядък за оригиналните монети, като при тях, дори

¹ Благодаря на проф. д-р Тотко Стоянов (СУ „Климент Охридски“), Мария Николаева (ИМ–Исперих), Георги Дзанев (РИМ–Разград) и д-р Върбин Върбанов (РИМ–Русе) за предоставени снимки на имитативни истроски монети и информация за тях.

когато изображението е надясно, надписът е от ляво на дясно (Dima 2014, 7, Pl. IV, Nos. 7-8, 12, XX, Nos. 7-8, 12-13, XXI, Nos. 1-7, 10). При разглежданата монета той е от дясно на ляво. Очевидно човекът, който е изготвил матрицата, е гравирал изображението и надписа така, както ги е виждал, и затова след отсичане върху ядрото те са обърнати.

Известни са още няколко драхми със същите стилови белези (Pick 1898, 166, Nr. 457; CNG Electronic Auction 211, no. 28; <https://www.numid.phil.fau.de/object?id=ID61>) (**Фиг. 2–3**).

Оригиналните монети с Г между опашките на орела и делфина по класификацията на М. Дима се отнасят към подгрупа I на IV група от истроските монети и се датират в периода 340/330-313 г. пр. Хр. (Dima 2014, 24, Pl. III, No. 4). За имитациите се предлага датировка във втората половина на IV в. пр. Хр. (<https://www.numid.phil.fau.de/object?id=ID61>) или III-II в. пр. Хр. (CNG Electronic Auction 211, no. 28). Според мен те са отсечени успоредно с оригиналните през втората половина на IV в. пр. Хр.

От всички имитативни драхми само за публикуваната тук се знае с относителна точност къде е намерена. Затова може да се приеме, че както тя, така и останалите са били отсечени някъде в днешна Източна Добруджа от живеещи там гети. Данните за мащаба на това монетно производство са малко и не е ясно дали става дума за племенно монетосечене или за инициатива на отделен човек или група хора.

Въпреки че са имитативни, тези монети като размери и тегло се доближават до оригиналните драхми – 18 мм/5,50 г (Pick 1898, 166, Nr. 457), 17 мм/5,13 г (<https://www.numid.phil.fau.de/object?id=ID61>) и 17 мм/4,75 г (CNG Electronic Auction 211, no. 28). Най-лека е драхмата фуре. Това се дължи на нейния биметализъм и липсата на част от ядрото, където е пробита.

Фуретата (суберати) са били изработвани предимно в официалните монетарници, но ако се съди по коментираната драхма, това се е случвало и извън тях. При нейната направа има умисъл за измама и тя освен че е имитация, е и фалшификат. Вероятно не е била единствената и може да се окаже, че чрез имитативна емисия с огледален надпис ΙΣΤΡΙΑ се е целяло разпространението на някакъв обем непълноценни екземпляри извън градската територия на Истрос. По тази причина приемам, че те е трябвало да се смесят с общата маса циркулиращи истроски драхми, а не да компенсират недостиг на популярни сред гетите монети.

II. Лети от бронз имитативни монети, тип истроска драхма

Единствените имитативни монети, които са намерени при археологически разкопки, са от бронз.

Лети „драхми“

Монети от разкопки

1. Аверс: Две младежки глави насреща, дясната – вертикално, лявата – обърната.

Реверс: Орел върху делфин, наляво. Над орела – надпис ΙΣΤΡΙ или подобен. Под делфина – следи от неясен монограм?

АЕ, 15 мм, 2,63 г, ? ч, ИМ-Исперих, НФ И-х, инв. № 23 (**Фиг. 4**)

Местонамиране: АР „Сборяново“, тракийски укрепен град, централен изкоп, кв. 106/17, дълбочина от нивото на терена 0,40 м, ПИН 370`90. Монетата е била в калъп за леене.

Лит.: Димитров 2006, 248, 263, обр. 11.

2. Аверс: Две младежки глави насреща, дясната – вертикално, лявата – обърната?

Реверс: Орел върху делфин, наляво (частично запазено).

АЕ, 1/3 монета, 15 мм, 0,94 г, ? ч, ИМ-Исперих, НФ И-х, инв. № 24 (**Фиг. 5**)

Местонамиране: АР „Сборяново“, тракийски укрепен град, централен изкоп, кв. 106/16, дълбочина от нивото на терена 0,40 м, ПИН 309`90.

Лит.: Димитров 2006, 248.

3. Аверс: Две срещуположни младежки глави насреща, едната – вертикално, другата – обърната (състоянието на монетата не позволява да се види коя е вертикално и коя-обърната).
Реверс: Орел върху делфин.
АЕ, 1/2 монета, 16 мм, 1,06 г, ? ч, ИМ–Исперих, НФ И-х, инв. № 25.
Местонамиране: АР „Сборяново“, тракийски укрепен град, от рампата, ПИН 369`90.
Лит.: Димитров 2006, 248.
4. Аверс: Две младежки глави насреща, лявата – вертикално, дясната – обърната?
Реверс: Орел върху делфин, наляво (частично запазено).
АЕ, ½ монета, 15 мм, 1,94 г, ? ч, ИМ–Исперих, НФ И-х, инв. № 26 (Фиг. 6)
Местонамиране: АР „Сборяново“, тракийски укрепен град, от рампата, ПИН 22`91.
Лит.: Димитров 2006, 248, 263, обр. 12.

Случайни находки

5. Аверс: Две младежки глави насреща, дясната – вертикално, лявата – обърната.
Реверс: Орел върху делфин, наляво. Над орела – надпис [Ι]ΣΤΡΙΝ.
АЕ, пробита, 16,5/17,8 мм, 3,36 г, 12 ч, РИМ–Русе, инв. № 1730 (Фиг. 7)
Местонамиране: Русе, в двор до Сексагинта Приста.
Лит.: Върбанов, под печат
6. Аверс: Две младежки глави насреща, дясната – вертикално, лявата – обърната.
Реверс: Орел върху делфин, наляво. Надписът не личи.
АЕ, 15,5 мм, 2,58 г, 6 ч, Частна колекция (Фиг. 8)
Местонамиране: Разградска област

Имитациите от тази група (едната от които е била в леярска форма), намерени в укрепения тракийски град в АР „Сборяново“, определян като гетската столица Хелис, недвусмислено показват, че са били местна изработка (Димитров 2006, 248-249, 254, 263, обр. 11-12; Стоянов и др. 2006, 30-31). Ползването им следва да се датира в някакъв момент от неговото съществуване между последната четвърт на IV пр. Хр. и средата на III в. пр. Хр. (Стоянов и др. 2006, 20-21, 56). Засага те са единствените бронзови имитативни монети, които със сигурност са дело на гети от вътрешността на Североизточна Тракия през ранноелинистическата епоха.

Теглото на бронзовите отливки, което е наполовина по-малко от това на истрийските драхми, грубият стил на изображенията и липсата на следи от посребряване изключват разглеждането им като заготовки за фалшификати. Пробитият екземпляр от Русе подсказва употребата му за накит, но само заради него не следва всички да се разглеждат като монетовидни предмети без пряко отношение към монетооборота. Напротив, те се разглеждат като доказателство за развити стоково-парични отношения сред жителите на Хелис (?) (Димитров 2006, 254-255; Стоянов и др. 2006, 30-31).

За предназначението им има две хипотези. Според едната, след като копират сребърни оригинали, те са кризисни монети с принудителен курс. Били са със значително завишена стойност спрямо вложения в тях метал и са наложени от царската власт като заместител на истроските драхми в локалния оборот. Същевременно, пълноценните монети са били пазени за военни разходи или за плащания при външни контакти. Свързват се с възможна криза, предизвикана от войната между гетите и Лизимах (323-281 г. пр. Хр.) в първото десетилетие на III в. пр. Хр. (Димитров 2006, 254-255).

Три от известните екземпляри са половини от монети. Това се обяснява с необходимост от номинал ½ драхма (Димитров 2006, 254). Възможно е обаче по този начин имитациите

да са били унищожавани. Ако действително са били отлети заради някаква извънредна ситуация, то изваждането им от употреба след нейното приключване е разбираемо. Така може да се обясни и ограниченият им брой.

Другата хипотеза е, че с тях е бил компенсиран недостиг от нискостойностни монети за ежедневни нужди (Стоянов и др. 2006, 30-31). От гледна точка на метала и техниката на изработване това предположение също е логично. Остава неясно защо са с изображения, заимствани от сребърни, а не от бронзови монети, и защо са толкова малко.

В случай, че летите бронзови имитации на истроски драхми са били въведени в употреба с владетелско решение, те трябва да се откриват и на други места в тракийската държава с център в АР „Сборяново“. За това са показателни екземплярът от Русе и двата керамични уреда от Силистренско, за които ще стане дума по-нататък. Целенасочено издирване може да установи такива монети на различни места в България и Румъния и да ги превърне в нумизматичен маркер за територията, която е била владяна от Дромихайт в края на IV в. пр. Хр.-първите десетилетия на III в. пр. Хр.

III. Сечени и лети от олово имитативни монети, тип истроска драхма и нейни подразделения

Сечена „драхма“

Аверс: Две младежки глави насреща, лявата – вертикално, дясната – обърната.

Реверс: Орел върху делфин, наляво. Над орела – надпис ΙΣΤΡΙ[Н]. Под делфина-буква Χ.
Pb, 17/18 мм, 6,05 г, Частна колекция (Фиг. 9).

Местонамиране: Разградска област.

Лята „драхма“

Аверс: Две младежки глави насреща, лявата – вертикално, дясната – обърната.

Реверс: Орел върху делфин, наляво. Над орела – надпис ΙΣΤΡΙ[Н].

Pb, 21/20,5 мм, 5,45 г, 12 ч, пробита, РИМ–Варна, инв. № RIMVN I 5442 (Фиг. 10).

Местонамиране: Разградска област.

Сечена 1/2 „драхма“

Аверс: Две младежки глави насреща, лявата – вертикално, дясната – обърната.

Реверс: Орел върху делфин, наляво. Над орела – надпис ΙΣΤ[ΡΙΝ].

Pb, 14 мм, 3,15 г, 3 ч, РИМ–Варна, инв. № RIMVN I 4576 (Фиг. 11).

Местонамиране: Разградска област.

Лята ¼ „драхма“

Аверс: Две младежки глави насреща, лявата – вертикално, дясната – обърната.

Реверс: Орел върху делфин, надясно. Над орела – шест вертикални черти (IIIIII), имитиращи надпис.

Pb, 11 мм, 1,21 г, 5 ч, РИМ–Варна, инв. № RIMVN I 5914 (Фиг. 12).

Местонамиране: Разградска област.

За разлика от имитативната драхма-фуре оловните монети не могат да бъдат определени като фалшификати, макар оловото, когато е без патина, да има сребрист цвят. Въпреки че са от олово, те изглежда са имали някаква парична функция, защото според теглата и диаметрите им са от три номинала. В Истрос след 340 г. пр. Хр. са били отсичани два номинала сребърни монети – драхми и ¼ драхми. Монети с тегло ½ драхма не са известни.

Оловото много рядко е било използвано за монети. В Североизточна Тракия обаче оловни монети са били изработвани от траки или келти. Значителни количества оловни имитации на одесоски бронзови монети от края на II в. пр. Хр. са били в обращение сред хората, обитаващи платата на север от Предбалкана между Провадия и Ловеч (Квинто

1985, 59; Лазаров 1992, 17-22; Бъчваров 1994, 10-13, 67-69; Топалов 1999 (2001), 259-269). В Лудогорието, откъдето са истроските оловни имитации, през последната четвърт на I в. пр. Хр. или по-късно са били изработвани оловни подражания на легионерски денари на Марк Антоний.² Тези примери показват, че оловните монети са били популярни сред населението в района през елинистическата епоха. Те не са били правени с цел измама, а са имали принудителен курс, заменяйки сребърните оригинали, или са били използвани вместо бронзови монети при дребни разплащания.

Четири оловни подражания на истроски монети са от Разградска област, но без информация за конкретното им местонамиране. Сред публикуваните или съобщени монети от АР „Сборяново“ няма такива от олово. Затова не може да се твърди, че и те са били изработвани там, където са били отливани бронзови имитации на истроски монети. Вероятно има известна разлика във времето, когато са били използвани двете групи монети, защото металът и теглата им са различни. Оловните имитации може да са по-късни от бронзовите и да датират от втората половина на III в. пр. Хр. или дори след това, тъй като за сребърните истроски монети от класически тип вече е установено, че са били отсичани до около 240 г. пр. Хр. (Dima 2014, 14-15, 20, 26). При такова допускане хронологически се доближават до оловните одесоски имитации и може да се окаже, че производството на оловни монети с прототипи от различно време са били дело на една и съща етническа група (гети или келти), която е ползвала олово за направа на вътрешноплеменни монети.

IV. Керамични уреди за изработване на калъпи за имитативни монети, тип истроска драхма

Матрица за поансони

1. Пресечен конус с малък квадратен отвор, преминаващ през цялата му ширина. Върху основата има негативен отпечатък от лицево монетно изображение – две младежки глави насреща, лявата – вертикално, дясната – обърната.

Керамика, височина 19 мм, диаметър на върха 19 мм, диаметър на основата 25 мм, 11,23 г, РИМ–Варна, инв. № RIMVN I 6462 (Фиг. 13).

Поансон

1. Полусфера. Върху основата има позитивно монетно изображение, получено след натиск с пресечения конус.

Керамика, височина 16 мм, диаметър на основата 30,5/29 мм, 13,69 г, РИМ–Варна, инв. № RIMVN I 6463 (Фиг. 14).

Двата уреда са били намерени в м. Чешмите (Чешме баир) до село Войново, община Кайнарджа, област Силистра.³

Пресеченият конус е служел за отпечатване на релефни изображения при направа на поансони. Полусферата с позитивно изображение е можело да бъде използвана за отпечатване на негативни изображения в глинени калъпи като този, намерен в АР „Сборяново“ (Димитров 2006, 248). Подобна технология е била прилагана при изработването на метални монетни матрици, като първоначално е била гавирана патрица (поансон), с която са били нанасяни вдлъбнати изображения върху бъдещите незакалени матрици (Драганов 2008, 36-39). В случая с керамичните уреди е била направена негативна форма чрез отпечатване на истроска драхма и след това с нея са изготвяни патрици. Тя се явява заместител на процеса гавиране при патриците от метал.

² Една такава монета се съхранява във фонда на РИМ–Варна, инв. № RIMVN II 19676.

³ По информация от предалия ги в РИМ–Варна Пламен Ванев, жител на гр. Силистра. В м. Чешме баир, южно от с. Войново, е регистрирано късноантично селище – крепост (Рашев 1982, 187, № 258; Станева 2019, 17). Тракийско скално светилище (IV в. пр. Хр. – III в. сл. Хр.) има в речното суходолие Табан (Малък Кънагьол), западно от с. Войново (Атанасов 2004, 9; Станева 2019, 16-17).

Наличието на двата уреда позволява допускането, че там където са намерени, е функционирала работилница за имитативни монети. Засега обаче такива от Силистренска област не са ми известни. При евентуалното им бъдещо откриване ще може с известна сигурност да се посочи мястото, където са били изработвани. Остава неясно от какъв метал са били отливани или се е предвиждало да бъдат отлети имитативните монети – бронз, олово или сребро. Във всеки случай, според диаметъра на очертаното монетно ядро (17,5 мм), отливките са щели да копират размера на драхма.

V. Модерни лети бронзови имитации на истроски драхми

В нумизматичната колекция на РИМ–Варна има две бронзови отливки със следи от бяло покритие.⁴

Аверс: Две младежки глави насреща, лявата – вертикално, дясната – обърната.

Ревърс: Орел върху делфин, наляво. Над орела-надпис ΙΣΤΡΙΝ. Под делфина-монограм ΑΡ.

1. АЕ, 18,5/19 мм, 4,78 г, 3 ч, РИМ–Варна, инв. № RIMVN I 2246 (**Фиг. 15**).

Постъпила с колекцията на чифликчията Тинев през 1954 г.

2. АЕ, 18,5/19 мм, 4,55 г, 3 ч, РИМ–Варна, инв. № RIMVN I 2393 (**Фиг. 16**).

Постъпила от Варна през 1957 г.

Очевидно двете „монети“ не са оригинални драхми. Ядрата са жълти и вероятно са от бронз или месинг. Едната е от колекция, формирана в района на Мангалия (Румъния), но самата тя може да е била придобита в България след преселването на чифликчията Тинев през 1940 г. във Варна. Назад във времето появата им е проследима до 1912 г. Аналогична драхма е илюстрирана в книгата на Н. Мушмов за античните монети на Балканския полуостров (Мушмов 1912, Табл. XII, 9) (**Фиг. 17**). Затова може да се заключи, че са били изработени в началото на XX в. или по-рано, през XIX в., някъде в Румъния или България. Трудно е да се каже с каква цел са били направени. Възможно е да са били някакви музейни сувенири или предмети с търговско предназначение. Публикувам ги, защото е възможно и в други сбирки, формирани в продължение на над сто години, да се съхраняват подобни екземпляри, които неправилно да се приемат за антични имитации.

Представените имитативни монети и монетовидни предмети потвърждават наблюдението, че за периода 340–240 г. пр. Хр. истроските емисии са били най-разпознаваемите градски монети в Североизточна Тракия. Нещо повече, те са били възприемани от местното население като техни собствени пари. Въпреки че приживе на Александър III в елинистическия свят се е била наложила еврейско-атическата монетна система с драхма от 4,36 г, в Истрос десетилетия наред са били отсичани значително количество монети, които не са съвместими с нея. За такава фискална политика трябва да е имало конкретна причина. Тя може да се е дължала на обстоятелството, че основният им ползвател са били гетите. Не е изключено те да са си служили с някакъв свой тегловен стандарт, с който са били съобразени и истроските номинали.⁵

⁴ На тях ми обърна внимание М. Дима при прегледа на истроските монети в нумизматичния фонд на РИМ–Варна. Той беше виждал други идентични екземпляри и ми показва такъв в книгата на Н. Мушмов. Според него това са модерни копия.

⁵ Допуска се, че големите истроски сребърни монети от III група, датирани преди 340 г. пр. Хр., може да са дидрахми, отсечени по трако-македонския тегловен стандарт (Dima 2014, 18).

Табло 1

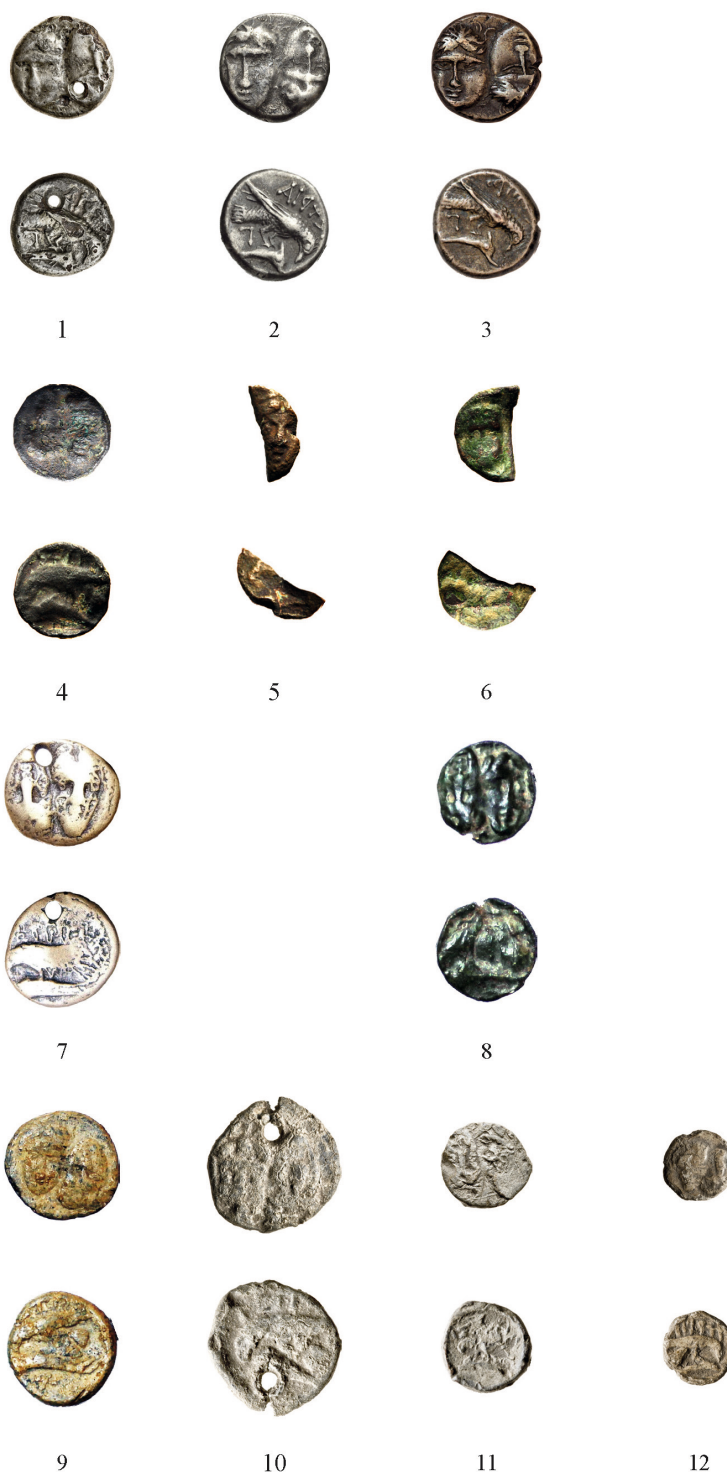

Табл. 1: Сечени и лети имитации на сребърни монети на град Истрос: **обр. 1.** Драхма фуре (суберат) от Южна Добруджа (РИМ–Варна, снимка: Р. Костадинова); **обр. 2.** Драхма (по CNG Electronic Auction 211, no. 28); **обр. 3.** Драхма (<https://www.numid.phil.fau.de/object?id=ID61>); **обр. 4–6.** Бронзови монети от АР „Сборяново“ (ИМ–Исперих, снимки: М. Николаева); **обр. 7.** Бронзова монета от Русе (РИМ–Русе, снимка: В. Върбанов); **обр. 8.** Бронзова монета от Разградска област (частно притежание); **обр. 9.** Оловна монета от Разградска област (частно притежание); **обр. 10–12.** Оловни монети от Разградска област (РИМ–Варна, снимка: Р. Костадинова).

Табло 2

Табл. 2: Обр. 13–14. Керамична матрица за поансони и поансон от с. Войново, общ. Кайнарджа (РИМ–Варна, снимка: Р. Костадинова); **обр. 15–17.** Модерни монетовидни предмети (РИМ–Варна, снимка: Р. Костадинова; Мушмов 1912, Табл. XII, 9).

Библиография

- CNG Electronic Auction 211. Classical Numismatic Group, Inc. Electronic Auction 211, June 3rd, 2009. <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=143142>
- The Digital Coin Cabinet of Erlangen University. <https://www.numid.phil.fau.de/object?id=ID61>
- Атанасов, Г. 2004. Скалните култови паметници в Добруджа. Светилища, храмове, манастири. Силистра.
- Бъчваров, Ив., 1994. Монети от Ряховец, Габрово.
- Върбанов, В., под печат. Случайно открити монети от територията на Русе. – В: SEXAGINTA PRISTA, Том 2. Монети от проучванията 2005 – 2021 г.
- Димитров, К., 1987. Държавата на тракийската „свещарска“ династия и нейните контакти през ранноелинистическата епоха. Исторически преглед, 12, 17-30.

- Димитров, К., 2005. Съкровища с бронзови македонски монети от земите на гетите. В: Д. Гергова (съст.), Хелис, IV, 124-150.
- Димитров, К., 2006. Имитации на гръцки монети в гетската държава със столица Хелис (?) в Сборяново през ранноелинистическата епоха. В: Д. Гергова (съст.), Хелис, V, 242-263.
- Дзанев, Г., 1998. Монетното обращение в русенския регион през античността и средновековието. В: Г. Дзанев (ред.), Монети от русенския край. Русе, 11-27.
- Драганов, Д., 2008. Матрица за изработване на лицеви монетни печати за имитации от типа „Sattelkopfpferd“ („Virteju-București“). В: Светът на гетите. Известия на Регионален исторически музей–Русе, XII, 36-41.
- Драгоев, Д., 2018. Монети и монетно обръщение в русенския край през античната епоха. В: Р. Кузов (съст.), Монети от русенския регион. Русе, 15-42.
- Загинайло, А.Г., Гребенкин, В.Н., 1984. Классификация ранних серебряных монет Истрии. Нумизматика и Эпиграфика, XIV, 23-39.
- Квинто, Л., 1985. Келтски материали от III-I в. пр.н.е. в тракийското селище на Царевец. В: ВТУ, XI пролетен колоквиум, юбилеен сборник на възпитаниците от ИФ, т. II, Велико Търново, 55-64.
- Лазаров, Л., 1992. Две антични оловни варваризации. Нумизматика и сфрагистика, 1-2, 17-22.
- Мушмов, Н., 1912. Античните монети на Балканския полуостров и монетите на българските царе. София.
- Рашев, Р., 1982. Старобългарски укрепления на Долния Дунав (VII – XI в.). Варна.
- Русева, Б., 1989. Монетната циркуляция в Тракия през ранния елинизъм (по данни от монетните съкровища от нашите земи). Нумизматика, 4, 1989, 3-27.
- Станева, Д., 2019. История на село Войново, Силистренско. Силистра.
- Стоянов, Т., Михайлова, Ж., Ников, К., Николаева, М., Стоянова, Д., 2006. Гетската столица в Сборяново. София.
- Топалов, Ст., 1999 (2001). Одесос. Приноси към проучване монетосеченето на града IV–I в. пр. н. е. София.
- Топалов, Ст., 2001 (2002). Тракийско подражателно монетосечене на племенни обединения главно в района на Североизточна Тракия (на гетската общност) през III-I в. пр. н. е., съгласно извършените проучвания и попадащия в колекционерите от България нумизматичен материал, В: Приноси към проучване монетосеченето и историята в земите на Източна Тракия от края на IV в. пр. н. е. до края на III пр. н. е., 103-130.
- Dima, M., 2014. The Silver Coinage of Istros during the Hellenistic Period. Collection Moneta, 179. Moneta, Wetteren.
- Canarache, V., 1968. Sistemul ponderal și tipologia drahmelor istriene de argint., in: Pontice, 1, 107-192.
- Dimitrov, K., 2014. Coin Circulation in the Early Hellenistic City (the Supposed Getic Capital of Helis) in „Sboryanovo“, District of Isperih in Historical Context, in: S. Yanakieva, R. Georgieva, R. Popova (Eds.). Orpheus. Journal of Indo-European and Thracian Studies, 21. Publication of the Institute of Balkan Studies & Centre of Thracology Bulgarian Academy of Sciences, 75-112.
- Talmațchi, G. 2006. Les monnaies autonomes d'Istros, Callatis et Tomis. Circulation et contexte. (Collection Moneta, 51). Wetteren.
- Talmațchi, G. 2011. Monetăriile orașelor vest-pontice Histria, Callatis și Tomis în epocă autonomă. Cluj-Napoca.
- Paunov, E., 2015. Introduction to the Numismatics of Thrace, ca. 530 BCE-46 CE, in: J. Valeva, E. Nankov, D. Graninger (Eds.) A Companion to Ancient Thrace, Published by John Wiley &

Sons, Ins., 265–292.

Poenaru Bordea, G., 2001. Atelierul monetary al cetății Istros în perioada autonomiei. in: Simpozion Chișinău 2000, 9-33, Chișinău.

Pick, B., 1898. Die antiken Münzen Nord-Griechenlands. 1. Die antiken Münzen von Dacien und Moesien. 1. Halbbd, Berlin.